

22.5.2026

Hallintovaliokunnalle

Asia: HE 74/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Suomen Punainen Risti kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta.

Keskeiset huomiomme ovat:

- Hallituksen esityksen työllisyysnäkökulmia painottava lähtökohta on toimiva ratkaisu niille ryhmille, joiden työelämävalmius on hyvä, mutta **heikentää etenkin haavoittuvassa asemassa olevien kotoutumisen tukea. Kotoutumiskoulutusten tulee tarjota tukea ja realistisia etenemisreittejä myös erityisryhmille.**
- Kotoutujan velvollisuuksien lisäksi tulee **korostaa ja mahdollistaa käytännössä viranomaisten osuus kotoutumisessa ja varmistaa esim. kielikoulutuksiin pääsy viivytyksettä.**
- **Järjestöjen, yhdistysten ja yhteisöjen rooli on rakenteellisesti keskeinen osa kotoutumisen toteutumista** Suomessa ja niiden roolin häivyttäminen johtaa siihen, että kotoutumisen käytännön tuki jää lainsäädännön tasolla näkymättömäksi. **Monialaista yhteistyötä koskeva 12 § tulee säilyttää.**
- **Kiintiöpakolaisten vastaanotosta maksettavien korvausten tason tulee säilyä sellaisena, että se aidosti mahdollistaa kuntien osallistumisen pakolaisten vastaanottoon** ilman, että vastaanotto kilpailee niukoista peruspalveluresursseista.

Suomen Punainen Risti on viranomaisia tukeva julkisoikeudellinen yhdistys, jonka oikeudellisesta erityisasemasta on Suomessa säädetty lailla (238/2000) sekä sen nojalla annetulla tasavallan presidentin asetuksella (827/2017). Suomen Punaisen Ristin tehtävänä on tukea ja avustaa maan viranomaisia niin rauhan kuin sodan ja aseellisten selkkausten aikana ihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Suomen Punainen Risti ottaa lausunnossaan kantaa hallituksen esitykseen erityisesti niiltä osin, kun se koskee kansainvälistä suojelua saavia henkilöitä ja lakia kotoutumisen edistämisestä.

Hallituksen esityksen lähtökohdat

Hallituksen esityksen lähtökohtana ja myös aukikirjoitettuna tavoitteena (1 §) on tarkastella kotoutumista ensisijaisesti työllistymisen edistämisen kautta. Työllisyysnäkökulmia painottava kotoutumisen ohjaus on toimiva ratkaisu niille ryhmille, joiden työelämävalmius on hyvä. Se jättää kuitenkin sivuun haavoittuvassa asemassa olevien kotoutumisen tuen. Esimerkiksi kiintiöpakolaisten vastaanotossa **Suomi painottaa valinnoissaan heikommassa asemassa olevia, kuten vammaisia henkilöitä ja kidutuksen uhreja, ja juuri näiden henkilöiden kotoutumisen tukea ollaan heikentämässä.**

22.5.2026

Esityksessä esitetään, että kokonaisvastuu kotoutumisen alkuvaiheen koulutusten järjestämisestä, mukaan lukien lukutaitokoulutuksen järjestämisestä sekä siihen liittyvät määrärahat siirtyvät työvoimahallinnolle. Työvoimaviranomainen järjestäisi sekä kotoutumis- että lukutaitokoulutuksen työvoimakoulutuksena.

Kotoutumiskoulutuksen muuttaminen ensisijaisesti työvoimakoulutukseksi supistaa kokonaisvaltaista käsitystä kotoutumiseen liittyvistä edellytyksistä. Hallituksen esityksessä ei ole huomioitu niitä kotoutujia, joiden ikä, elämäntilanne tai esimerkiksi terveydelliset haasteet eivät mahdollista aktiivista työnhakua. Nämä henkilöt ovat usein kiintiöpakolaisia. **Yhteiskunnan tulee tarjota ja mahdollistaa vaihtoehtoisia kotoutumispolkuja myös hitaammin kotoutuville henkilöille kuten ikääntyneille.**

Kotoutumiskoulutukset ovat keskeinen instrumentti kotoutumisen edistämiseen ja tukemiseen. Jos nämä järjestetään työvoimakoulutuksina, **tavoitteiden tulisi työhön ohjaavuuden lisäksi sisältää kotoutumisen eri ulottuvuuksia tukevia mahdollisuuksia ja erityisesti tarjota tukea ja realistisia etenemisreittejä myös erityisryhmille.**

Lisäksi hallituksen esityksessä siirretään kotoutumisen viitekehystä yksilökeskeisyyttä korostavaan kotoutumiseen. Perusteluissa (s. 125) tätä on kuvattu seuraavasti: "Esitettyyn muutokseen sisältyisi painopisteen siirtyminen maahanmuuttajan yhdenvertaisuutta, osallisuutta ja tasa-arvoa sekä hyviä väestösuhteita ja yhteiskunnan vastaanottavuutta huomioivasta viitekehyksestä yksilökeskeiseen viitekehykseen, jossa kotoutuminen nähtäisiin erityisesti maahanmuuttajan oman vastuun kautta määrittyvänä, velvoittavana prosessina."

Oman vastuun edellyttäminen kotoutumisessa ei ole ristiriidassa maahanmuuttajan yhdenvertaisuutta, osallisuutta ja tasa-arvoa sekä hyviä väestösuhteita ja yhteiskunnan vastaanottavuutta huomioivien edellytysten kanssa. Kotoutuminen on kahdensuuntainen prosessi: maahanmuuttajan tehtävä on osallistua aktiivisesti omaan kotoutumiseensa ja yhteiskunnan tehtävä on tarjota siihen riittävät edellytykset.

Kotoutujan velvollisuuksien lisäksi tulee korostaa myös viranomaisten vastuuta kotoutumisen edellytysten turvaamisessa ja että palveluihin pääsy toteutuu oikea-aikaisesti, esim. kielikoulutuksiin pääsy viivytyksettä. Nykyisessä tilanteessa monet kotoutujat joutuvat odottamaan ensimmäistä kielikoulutustaan jopa yli vuoden ajan, jolloin kotoutuminen ei voi tosiasiallisesti edetä tehokkaasti. On selvää, että kielitaidottomana myös työllisyysmahdollisuudet jäävät heikoiksi.

Monialainen yhteistyö

Esityksessä lain 5 §:n kohdat 11, 17 ja 18 kumottaisiin. Lisäksi esitetään kumottavaksi kotoutumislain 12§. Näissä on määritelty tai säädetty monialaisesta yhteistyöstä muiden kunnan tai palveluntuottajan kotoutumista edistävien sekä järjestön, yhdistyksen tai yhteisön toimintaan osallistumisen tarpeesta.

Lisäksi 5§:n 10-kohdasta kumottaisiin maininnat terveydestä ja hyvinvoinnista, arjen kansalaistaidoista sekä osallistumisesta järjestötoimintaan ja muuhun yhteiskunnalliseen toimintaan. Erityisesti jälkimmäisen poisto ei ole linjassa esityksen lähtökohtien kanssa, kun keskeisenä tavoitteena on "edistää maahanmuuttajan [...] muuta työelämässä ja yhteiskunnassa tarvittavaa osaamista" (1§).

22.5.2026

12 §:n poistamista koskevien perustelujen mukaan kunnan tulisi edelleen huolehtia siitä, että kotoutumisen edistämistä pyritään kehittämään monialaisena yhteistyönä, mutta siihen ei myönnettäisi valtionavustusta.

Järjestöjen, yhdistysten ja yhteisöjen rooli ei ole ainoastaan ”yleisesti tunnettu” (s.176) vaan se on rakenteellisesti keskeinen osa kotoutumisen toteutumista Suomessa. **Kyseessä ei siten ole tekninen muutos vaan esitys muuttaa kotoutumisen toimijakenttää.** Kun muiden kuin viranomaistoimijoiden rooli häivytetään kauttaaltaan, kotoutumisen käytännön tuki jää lainsäädännön tasolla näkymättömäksi, vaikka onnistunut kotoutuminen käytännössä toteutuu tiiviissä yhteistyössä (usein kolmannen sektorin) paikallistoimijoiden kanssa ja osana yhteisöä.

Vähintään tulee säilyttää monialaista yhteistyötä koskeva 12 §, jossa monialaisesta yhteistyöstä säädetään.

Kotoutumisen tuen rahoitus

Hallituksen esityksen osana ehdotetut säästöt leikkaavat kokonaisvaltaisen kotoutumisen palveluja ja toimintaa ja siirtävät suuren osan resursseista tukemaan kotoutumista ainoastaan työvoimanäkökulmasta.

Keskeisenä ehdotuksena on siirtää osana laskennallista korvausta maksettava kotoutumiskoulutuksen rahoitus osaksi työvoimapalveluiden rahoitusta ja siten kuntien peruspalveluiden valtionosuusrahoitusta. Tällä on, kuten myös esityksessä on tuotu esille (s. 132), **vaikutuksia erityisesti haavoittuvimmassa asemassa olevien ja siten eniten palveluita tarvitsevien kansainvälistä suojelua saavien maahanmuuttajien palveluihin ja kotoutumiseen**, kun koulutuksen järjestäminen kilpailee rahoituksesta muun kunnan järjestämisvastuulla olevan toiminnan kanssa. Tämä johtaa helposti siihen, että erityisryhmät, haavoittuvassa asemassa olevat, traumatisoituneet, kuten kidutuksen uhrit, sekä luku- ja kirjoitustaidottomat eivät saa kotoutumisen edistämisen räätälöityjä palveluita. Vaikka kotoutumisen tuen rahoitusta jouduttaisiin säästösyistä vähentämään, **se tulee säilyttää kohdennettuna kotoutumisen tuen rahoituksena.**

Lisäksi esitetään muutettavaksi 64§, jossa säädetään kunnalle kuntapaikalle ohjatun kiintiöpakolaisen vastaanottoon varautumisesta aiheutuneiden välttämättömien kustannusten korvaamisesta.

Vaikka Suomen vastaanottama kiintiöpakolaisten vuosittainen määrä on alhaisin sitten 1980-luvun, Suomi kuitenkin edelleen jatkaa kansainvälisten velvoitteidensa mukaista työtä kiintiöpakolaisten ja kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden vastaanottamiseksi. Uudelleensijoittamisohjelma on kestävä ja turvallinen tapa kantaa vastuuta maailman pakolaistilanteesta.

Kuten esityksessäkin on tuotu esille (esim. s. 98), kuntien korvausten poistaminen voi johtaa siihen, että erityisesti pienet ja keskisuuret kunnat arvioivat näiden henkilöiden vastaanoton taloudellisesti liian riskialttiiksi. Tämä vaarantaa kansallisen kiintiöpakolaisvastaanottojärjestelmän toimivuuden.

Korvaustason tulee aidosti mahdollistaa kuntien osallistumisen pakolaisten vastaanottoon. Ehdotetun muutoksen toimeenpanon vaikutuksia ei ole arvioitu riittävästi, vaan korvauksen poistamisen vaikutukset tulee arvioida erikseen ja varmistaa, ettei rahoituksen leikkaaminen heikennä kuntien halukkuutta osallistua kansainvälistä suojelua saavien vastaanottoon.

SUOMEN PUNAISEN
RISTIN LAUSUNTO

22.5.2026

Eero Rämö
pääsihteeri
Suomen Punainen Risti